

Bilaga 7 Underlag för äskande av medel från CM 2 för utarbetande av viktiga underlag för stadens arbete med kemikaliesmart förskola

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i uppdrag att genom kemikaliecentrum stödja arbetet i staden med att skapa en kemikaliesmart förskola. Arbetet genomförs i huvudsak av stadsdelarna och SISAB. Kemikaliecentrum bistår med kunskap om kemiska risker och hur de kan minskas.

I denna ansökan behandlas medelsförstärkning till arbetet med utvärdering av alternativ till gummigranulat i konstgräsplaner och fallskydd. Dessutom söks medel för att utöka samarbetet med SISAB kring inventeringar av befintliga PVC-mattor i förskolor och pilotprojektet för kemikaliesmarta förskolor i Hägersten-Liljeholmen. Vidare söks medel för analys av såväl gamla som nyinköpta material som förekommer på förskolor för att identifiera förekomst av farliga ämnen och till uppföljning av arbetet med kemikaliesmarta förskolor.

Ansökan om medel i samband med VP 2017; 2,5 Mkr

Miljöförvaltningen ansöker i samband med VP om tilldelning av 2,5 Mkr för 2017 ur Central medelsreserv 2 för fördjupade utrednings-satsningar som är viktiga för arbetet med kemikaliesmarta förskolor fördelat enligt följande:

1. Utvärdering av alternativ till gummigranulat i konstgräs och fallskydd: 0,6 Mkr
2. Inventering av befintliga PVC-golv i förskolor: 0,5 Mkr
3. Fortsättning och utökning av pilotprojektet för kemikaliesmarta förskolor i Hägersten-Liljeholmen: 0,25 Mkr
4. Analys av varor och material förekommande i förskolor: 0,75 Mkr
5. Uppföljning av arbetet med kemikaliesmarta förskolor 0,4 Mkr

Miljöförvaltningen
Miljöanalys

Fleminggatan 4
Box 8136
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 28 939
Växel 08-508 28 800
arne.jamtrot@stockholm.se
stockholm.se

1. Utvärdering av alternativ till gummigranulat i konstgräs och fallskydd: 0,6 Mkr

Konstgräs och fallskyddsgummi används allt oftare i förskolornas utemiljö. Materialen innehåller granulat som består av nyproducerat

eller återvunnet gummi. Granulat är en källa till mikroplast och innehåller dessutom ämnen som kan utgöra risk för hälsa och miljö. Under 2017 behöver befintlig kunskap på området sammanställas och en riktlinje för staden utformas. I detta arbete ingår att utvärdera alternativa ersättningsmaterial till gummigranulat. Ersättningsbeläggning till konstgräsytor är idag naturligt gräs, grus mm, och alternativen till granulat som infillmaterial på konstgräsytor är sand, kork och kokos. Här finns kunskapsluckor och kemikaliecentrum bedömer därför att utredningsbehovet är stort. Medel söks för att:

- a) Vidare utreda om innehåll och risker med gummigranulat. 200 tkr.
Resultaten ska i kombination med tidigare utfört arbete på MHN, andra myndigheter och forskares resultat leda till riktlinjer för användningen av granulatbaserade material i staden.
- b) Innovationsupphandling av kemikaliesmarta material för konstgräs och/eller fallskydd i samarbete med fastighetskontoret. 400 tkr
En innovationsupphandling skulle rikta sig till anläggningsföretag och leverantörer och innebära att upphandla en lösning som är ny på marknaden och ännu inte har hunnit provas, alternativt en ny lösning som ännu inte finns på marknaden.

2. Inventering av befintliga PVC-golv i förskolor: 0,5 Mkr

PVC-golv som innehåller reproduktionstoxiska och/eller hormonstörande (framförallt DEHP och DINP) ftalater förekommer i stor omfattning på stadens förskolor. Kemikaliecentrum har i samarbete med IMM och SU samt IVL och WSP som konsulter, undersökt organiska ämnen i damm i 100 förskolor samt halten ftalater i golvmaterial under 2015 och 2016. De ämnen som förekom i högst halter i damm var ftalaterna, vars halter också gick att relatera till förekomst av respektive ämne i PVC-mattor. Inom ramen för projektet ingick även inventera PVC-golv på 30 stycken av ovanstående förskolor. Det är av stor vikt att fortsätta och utöka inventeringen av PVC-golv, dvs vilken mjukgörare som PVC-golven innehåller och var och i vilken omfattning som mattorna förekommer, för att bedöma möjligheterna samt kostnaderna för substitution eller andra åtgärder för att minska exponering av farliga ämnen. Medel söks för att anlita en konsult för att inventera PVC-golv i samarbete med SISAB.

3. Fortsättning och utökning av pilotprojektet för kemikaliesmarta förskolor i Hägersten-Liljeholmen: 0,25 Mkr

I Hägersten-Liljeholmen genomför kemikaliecentrum i samarbete med stadsdelen och SISAB ett pilotprojekt för att ta fram ett kemikaliesäkrat arbetssätt för förskolor – från bygge via inredning till inköp av material. I projektet ingår provtagning av damm, luft och material före och efter att åtgärder har genomförts och i det här specifika projektet genomfördes provtagning i oktober 2016 (innan åtgärder). De kemikaliesmarta åtgärderna motsvarar genomförande enligt på Nivå 1 i Stockholms stads dokument "Vägledning för Kemikaliesmart förskola" samt kemikaliesmarta inköp. Kemikaliesmart förskola består av flera delar, bland annat val av byggmaterial vid nybyggnation, ombyggnation och mindre entreprenadarbeten. Det här är ett arbete som alla de byggande bolagen utför. Byggvarubedömningen används i de flesta fall som ett verktyg för att bedöma ett byggmaterials miljöprestanda. Kemikaliecentrum ser dock att kemikaliesmart byggande i miljöer som är avsedda för barn behöver minimera risken för material som innehåller farliga ämnen och då kanske behövs hårdare krav. Ett konkret arbetssätt eller standard för detta behöver tas fram.

Medel söks för att:

- a) Genomföra provtagning samt inventering *efter* kemikaliesmarta åtgärder genomförts. 200 tkr.
- b) Ta fram ett arbetssätt eller standard för att göra kemikaliesmarta materialval för förskola, att bygga och inreda kemikaliesmart. 50 tkr.

4. Analys av material förekommande i förskolor: 0,75 Mkr

Det finns ett stort behov av att undersöka innehållet i många av de material som förekommer i förskolornas verksamhet – möbler, madrasser, leksaker, husgeråd mm. Gamla produkter kan innehålla ämnen som nu är förbjudna, och när vi ersätter dem med nya finns ett behov och en skyldighet att följa upp att de lever upp till de krav vi ställer i upphandlingen och som ställs i lagstiftningen. Medel söks för följande utredningar och analyser:

- a) Analyser av befintliga varor i förskolemiljön (leksaker, madrasser mm): 200 tkr
- b) Undersökning av produkter för golvpolsk med avseende på innehåll av perfluorerade ämnen och organofosfater: 150 tkr
- c) Utveckla process för uppföljning av ställda kemikaliekrav i samarbete med serviceförvaltningen: 200 tkr
- d) Följa upp ett urval av förskolerelaterade avtal genom revisioner och kemiska analyser: 200 tkr

5. Uppföljning av arbetet med kemikaliesmarta förskolor 0,4 Mkr

Stadsdelarna har i uppdrag från kommunfullmäktige och i miljöprogrammet att med stöd från kemikaliecentrum göra förskolorna kemikaliesmarta. I en skriven vägledning beskrivs åtgärder att genomföra på förskolorna på olika nivåer efter hur angelägna de är och hur mycket insats de kräver. För att utvärdera hur stadens åtgärder ska prioriteras för att nå ända fram med det arbetet behövs en samlad uppföljning av hur arbetet framskrider. Hur långt har man kommit med genomförandet av åtgärderna i Vägledning för kemikaliesmart förskola, vilket ytterligare stöd behövs, vilken kommunikation mellan ansvariga? Många andra kommuner tittar på Stockholms arbete. För att vi med gott samvete ska kunna föra fram det som ett föredöme behöver vi veta i vilken takt åtgärderna genomförs.

Uppföljningen kommer att utgöra ett underlag för den samlade uppföljning av delmål 5.5 som Miljö- och hälsoskyddsnämnden/kemikaliecentrum ska göra i början av 2017. Därefter kommer uppföljningen fortsätta under året för att mer i detalj identifiera behov av intensifierat arbete.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog i juni 2014 en kemikalieplan för Stockholms stad för 2014-19. I planen beskrivs åtgärder som stadens verksamheter ska vidta för att minska miljö- och hälsoriskerna med kemiska ämnen. Som stöd för arbetet inrättades ett kemikaliecentrum vid miljöförvaltningen.

I Stockholms stads miljöprogram 2016-19 finns 30 delmål under sex målområden. Ett av områdena är Giftfritt Stockholm, och ett av delmålen där har lydelsen *Förekomst av hälsofarliga kemikalier i förskolemiljön ska minska* (delmål 5.5). Genomförandeansvariga nämnder är stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kemikaliecentrum ska ha en vägledande roll gentemot förvaltningar och bolag i deras kemikaliearbete genom att bistå med kunskap om farliga ämnen i varor, produkter och material. Under de två år centrumet har varit aktivt har det identifierats behov av djupare utredningar för att kunna svara upp mot denna uppgift. Det rör frågor om kemiskt innehåll i material som har stor potential att utgöra kemiska risker genom sin frekventa förekomst i barns vardag – PVC-golv, granulatbaserade material i konstgräs och fallskydd, och såväl gamla som nya produkter som används i verksamheten. Det gäller också att följa upp stadsdelarnas och förskolornas arbete för att lägga kommande insatser där de behövs bäst.

Nyttan för staden

Staden har som uttalad ambition att förskolorna ska vara kemikaliesmarta. Genom att skaffa mer kunskap genom utredningar, analyser och uppföljning kan kemikaliecentrum ge det stöd som verksamheterna (SISAB, stadsdelarna och fristående förskolor) behöver för att göra de rätta valen.

Tidsplan

- 1) Utredningsarbetet kring risker med gummigranulat kommer att genomföras under jan – april så att en riktlinje ska kunna presenteras i maj
Innovationsupphandlingen inleds med en förstudie under våren för att sedan genomföras under hösten
- 2) Inventeringen av PVC-golv kommer att fortgå under hela året.
- 3) Pilotprojektet i Hägersten-Liljeholmen genomförs under januari-september. Kemikaliesmarta åtgärder genomförs med start i nov 2016. Provtagning i förskola där åtgärder vidtagits kommer att ske i september och proverna och resultat analyseras därefter. Utvecklingen av arbetssätt sker kontinuerligt. Medel för provtagning inom pilotprojekt renoverad förskola liksom medel för nybyggd förskola kommer att sökas 2017/2018.
- 4) Analyser av befintliga material från förskolor kommer att ske löpande under året
Utredning av golvpulver kommer att göras med start under våren.
Utvecklingen av en process för uppföljning av kemikaliekrav kommer att inledas under våren
Uppföljning av avtal kommer att göras löpande – till att börja med som ett slags pilotstudier, därefter i enlighet med den utvecklade processen.
- 5) Uppföljning av åtgärder i förskolor kommer att göras löpande med tyngdpunkt i början av året då miljö- och hälsoskyddsnämnden som uppföljningsansvarig för delmålet 5.5 i miljöprogrammet ska bedöma hur delmålet kommer att nås.

Genomförande

Utredningarna utgår från de erfarenheter som vunnits inom arbetet med kemikaliesmart förskola och sker i nära samverkan med stadsdelarna och övriga berörda förvaltningar och med SISAB. De upphandlas och ska tas fram av konsulter som arbetar i nära samverkan med kemikaliecentrum och andra viktiga aktörer inom staden.

Utredningsresultaten ska fungera som underlag för berörda aktörer så att dessa kan ta besluta om åtgärder och avsätta medel för insatser som behövs för en kemikaliesmart förskola.